

Deze film is beschikbaar gesteld door het KITLV, uitsluitend op voorwaarde dat noch het geheel noch delen worden gereproduceerd zonder toestemming van het KITLV. Dit behoudt zich het recht voor een vergoeding te berekenen voor reproductie. Indien op het originele materiaal auteursrecht rust, dient men voor reproductiedoeleinden eveneens toestemming te vragen aan de houders van dit auteursrecht.

Toestemming voor reproductie dient men schriftelijk aan te vragen.

This film is supplied by the KITLV only on condition that neither it nor part of it is further reproduced without first obtaining the permission of the KITLV which reserves the right to make a charge for such reproduction. If the material filmed is itself in copyright, the permission of the owners of that copyright will also be required for such reproduction. Application for permission to reproduce should be made in writing, giving details of the proposed reproduction.

SIGNATUUR MICROVORM:

*SHELF NUMBER
MICROFORM:*

M META 0622

cc

2311

N

065 646 320

BIBLIOTHEEK KITLV

0020 5391

WARENDORF'S

WEE ZUSTERS.

Oorspronkelijke Novelle

DOOR

A. VAN RAMSHORST.

VAN HOLKEMA & WARENDORF — AMSTERDAM

CC - 2311 - N

TWEE ZUSTERS.

Oorspronkelijke Novelle

DOOR

A. VAN RAMSHORST.

I.

't Is een schoone, zonnige Augustusmorgen. De „Walther Fürst“, een kleine stoomboot, doorklieft de groene golven van het schilderachtige meer van Zug.

't Is vol aan boord. De meeste reizigers zijn touristen: dat bemerkt men duidelijk, niet alleen aan hun kleeding, maar ook aan de stomme aandacht, de niet in woorden uit te drukken bewondering van het grootsche panorama, dat veler oogen heden voor de eerste maal aanschouwen.

Let bij voorbeeld op gindsch tweetal jongelieden. Sprakeloos staren zij voor zich uit naar de indrukwekkende massa van den Rigi, die daar in al zijn majesteit voor hen ligt. Zij begrijpen voor het eerst huns levens een echten berg voor hun oogen te

hebben. Neen, nooit hebben zij daarvan een goed denkbeeld gehad, nooit hebben zij geweten, wat een berg was. Die donkere zwarte reus, half begroeid, half steen beklemmt hun gemoed, hij drukt op hun ziel. Zij kunnen hun oogen er niet van losmaken; zij zien niets van de liefelijke oevers met de vriendelijke dorpjes, van het kristalheldere water met de duizenden visschen, van de vooruitstuvende boot met haar bonte bevolking. De berggeest heeft zijn reuzenarm naar hen uitgestrekt en breidt zijn machtige betoovering over hen uit.

't Is dan ook werkelijk voor de eerste maal, dat Adolf van Westheugel en zijn vriend Adam Woudstra den romantischen Zwitserschen grond betreden hebben. Hoe dikwijls hadden zij reeds plan gemaakt, dit schoone stukje van den aardbodem te bezoeken; hoe dikwijls hadden zij het voornemen opgevat, zuinig te leven, om in de zomervakantie dit heerlijke plan ten uitvoer te kunnen brengen; maar Delftsche studenten en geld overhouden zijn twee dingen, die zich over elkanders bijzijn zeer verbazen. Doch al kent de Delftsche student het Gouden Hoofd in den Haag en den Seinpost te Scheveningen, als het huis zijner moeder; velen weten ook, wat werken is en zijn overtuigd, dat op perioden van uitgaan, tijden van arbeid moeten volgen.

De beide vrienden behoorden tot het getal dergenen, die het plezier liefhebben, doch het werken niet vergeten. Zij hadden op tijd hun examens gedaan en zouden weldra ter beschikking van Zijne

Excellentie, den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië gesteld worden.

En hun ouders hadden hen in de gelegenheid gesteld aan hun lievelingswensch te voldoen en — thans voeren zij op een der Zwitsersche meren. Werkelijk, ze waren op dit oogenblik in Zwitserland! Zij dachten aan hun land, aan hun huis, aan Delft, om zeker te zijn, dat zij het zelf waren, dat het geen levendige beschrijving was, die ze lazen.

De berggeest hield hen in zijn kluisters. Hoe anders zou Westheugel, de vroolijke Dolf, de lieveling der dames geen oogen gehad hebben voor hetgeen om hem heen was. Hoe anders zouden die twee lieve kinderen hem ontgaan zijn, die — hoewel, evenals zij, door den Rigi geboeid — toch nog oogen hadden de schoone omgeving te beschouwen en een blik te laten gaan over het gezelschap aan boord der „Walther Fürst.“

„Voorzichtig, Pa! laten we liever een oogenblik wachten,“ hoorde Dolf plotseling naast zich zeggen.

Die enkele Hollandsche zin bracht hem eensklaps tot de werkelijkheid terug. Hij keek om zich heen.

De boot had den oever bereikt en ieder maakte zich gereed haar te verlaten. Woudstra had reeds de weinige bagage ter hand genomen, doch bleef stilstaan op het hooren zijner moedertaal uit den mond van een lief, jong meisje.

Een deftig oud heer in gezelschap van een jonge en een oude dame bevond zich bij hen. Een meisje van ongeveer twaalf jaren scheen het gezelschap te voltooiën. Dolf keek getroffen naar zijn landgenooten

en de schoonheid der jonge dame kwam hem in deze omgeving als iets bovennatuurlijks voor.

Veel tijd van overpeinzing werd hem evenwel niet gelaten: alles drong zich naar den oever en weldra zaten onze beide jongelieden voor een café van Arth en schenen de ontmoeting geheel vergeten.

De indrukken waren hun te machtig geweest; zij moesten elkaar hun heerlijke gevoelens, hun zalig geluk mededeelen, alvorens zich op weg te begeven voor den grooten tocht, die hun te wachten stond: het beklimmen van den Rigi. Met minachting hadden zij het denkbeeld van trein en rijtuig verworpen; te voet wilden zij het schoone in al zijn schoonheid genieten.

Het voetpad, dat bij Arth begint, is wel een der interessantste, maar tevens een der moeielijkste wegen, die naar den top van den Rigi leiden. Onze vrienden begonnen den tocht vol moed, al brandde de middagzon ook nog zoo fel. Zij waren aan flinke marschen gewoon, doch hadden niet gerekend op de meerdere, op de zeer groote afmatting door het stijgen veroorzaakt. Gelukkig kwamen zij spoedig in boschrijke streken en ontmoetten ze een paar jongens uit Goldau, die eveneens den berg opgingen en het zich een voordeeltje rekenden hun reistaschen te mogen dragen.

Toch moesten zij zich dikwijls met kloppende harten op den grond leggen en zelfs de onbeschrijflijk schoone vergezichten, die de openingen in het hout hun nu en dan vergunden, waren niet

in staat hun geest opgewekt te houden, nu het lichaam aan zulk een overgrootte uitputting leed.

Reeds bij hun eersten werkelijken bergtocht kregen zij de gulden les, het lichaam niet te veel te vermoeien, wil men de heerlijkheden van het reizen ten volle genieten.

Eindelijk bereikten zij een café, dat volgens hun pakjesdragers op de halve hoogte van den berg staat.

Een oude Zwitsersche boer, die met zijn familie aan een tafel zat, zag de afmatting der beide vreemdelingen. Op zijn raad bestelden zij kirschwasser met water, bleven meer dan een uur in de koele gelagkamer en begonnen toen in gezelschap der nieuwe kennissen het tweede deel der bestijging.

Volkomen hersteld en uitgerust, in een, in 't begin moeelijk, doch weldra aangenaam onderhoud met den ontwikkelden boer en zijn vroolijke dochters, ging het nu onverschrokken bergopwaarts. Wel bleef de zon branden, maar de veel lichtere lucht in deze hoogere streken maakte, dat dit tweede gedeelte hun minder moeelijk viel, dan het eerste. Toch was het bijna zes uur, toen zij eindelijk het Kulmhôtel bereikten en den uitdrukkelijken wenschen hunner maag konden voldoen.

't Was vol, zeer vol op den top. De Rigi, die zijn bezoekers zooveel teleurstellingen bereidt, was reeds sedert eenige dagen een voorkomend gastheer. Hij had de wolken van zijn top weggevaagd, om zijn van alle oorden der wereld saamgestroomden ver eerders de ongeëvenaarde vergezichten, die hij schenken kan, te doen genieten.

Van daar die buitengewone massa menschen, die zich heden op zijn top vereenigen, die allen hier den zonsongang willen waarnemen.

Dolf heeft zich ook nauwelijks den tijd gegund, den honger te verdrijven en weldra bevinden beiden zich weer in de voor hen zoo schoone en vreemde wereld.

De top is breed en ruim. Hij verleent plaats aan de honderden, die hem op dit oogenblik bedekken. Een alpenhoorn klinkt achter onze vrienden, wier oogen vastgekleusterd zijn aan de reuzen der Berner-Alpen, waar thans de zon achter de hoogten van den Wetterhorn verdwijnt, na zeven verschillende meren als in goud gekleurd te hebben. De koude begint zich te doen gevoelen; nog éénmaal wandelen zij naar de Noordzijde, waar aan hun blikken zich een horizon opent tot aan de Jura en de Vogezen, tot — ja, in hun verbeelding — tot aan hun vaderland, tot in Delft, tot in het ouderlijk huis in Arnhem.

„Hier, Suze! wees toch voorzichtig!“ klinkt het angstig achter hen en in de onbezonnenheid der jeugd vliegt een jong meisje hen voorbij, onbewust welke gevaren de steile Noordkant aanbiedt. 't Is evenwel te laat, Suze kan zich niet meer inhouden; zij bereikt de helling, zij valt.... in de armen van Dolf, die het gevaar heeft ingezien, haar den weg heeft afgesneden en haar thans weer op veiligen bodem plaatst.

Zij kijkt hem verlegen aan. 't Is een lief, blozend gelaat met wilde, blonde haren om het voorhoofd,

met zachte blauwe oogen, die, thans bevreesd naar den slanken student opzien.

„Ik dank u, Mijnheer! Ik was zoo koud en wilde me wat verwarmen,“ zegt ze, terwijl ze zich van den gevaarlijken rand verwijdert. Ik wist niet....“

Ondertusschen hebben nog andere personen zich bij het drietal gevoegd. De schrik staat hun op 't gezicht te lezen.

Dolf en Adam zien met verrassing hetzelfde gezelschap, dat ze heden morgen reeds op de boot bemerkt hebben,“ zij hooren weer de lieve stem, wier Hollandsch hen uit hun gepeins had opgewekt en thans richten zich die blikken en die woorden tot hen, om ze te danken voor hun moedige tusschenkomst.

Men behoeft niet te vragen, of de beide meisjes zusters zijn: zelden zag men zulk een volkomen gelijkheid van vormen en trekken. Alleen waren ze bij de zuster meer tot ontwikkeling, tot rijpheid gekomen. Dolf staat een oogenblik als uit het veld geslagen; nog meer dan heden morgen meent hij een bovenaardsch wezen voor zich te zien, een engel, die hem angstig vriendelijk toelacht, hem met lieve, zachte stem dankt. De galante student vindt niet dadelijk zijn woorden.

Gelukkig redt de oude heer hem uit de verlegenheid.

Op gulle wijze steekt hij Dolf de hand toe.

„Hartelijk dank, mijnheer, gij hebt onze lieveling voor een groot gevaar behoed, wij zullen u steeds erkentelijk zijn. Ik ben van Heukelom, gepensioneerd Majoor en woon in den Haag. Deze dame is

mijn zuster, Tante Cato, en de twee anderen zijn mijn dochters. Mag ik het genoeg hebben met de heeren kennis te maken."

"Mijn vriend Adolf van Westheuveel en uw onderdanige dienaar Adam Woudstra; we waren tot voor korten tijd Delftsche studenten en hopen weldra ter beschikking van den Gouverneur-Generaal gesteld te worden."

"Woudstra? hé! Maar 't wordt hier drommels koud, zouden we niet liever de kennismaking onder een glas wijn in de réuniezaal voortzetten?"

"Heel gaarne," spreekt Dolf, die tot zich zelve gekomen is. "Niets zal ons aangeneramer zijn!"

"Vooruit dan maar! — en jou, Suze," gaat de Majoor voort. "Je hebt een goede waarschuwing gehad; haal je weer zoo iets uit, dan maken we onmiddellijk rechtsonkeert naar den Haag!"

"Ik zal beter oppassen, Pa," snikt het kind aan zijn arm hangend. Ik was zoo koud en ik wist niet, dat het gevaarlijk was."

De temperatuur was werkelijk na het ondergaan der zon zeer laag geworden. Spoedig zit men gezellig in een hoekje en ledigt men een glas op het behoud van Suze, een ander op de kennismaking en een derde op de verdere reis. De Majoor heeft spoedig het gesprek weer opgevat, waar het afgebroken werd.

Met een blik vol welgevallen op Adams krachtige gestalte, herhaalt hij:

"Woudstra? hé! Ik heb vroeger, een luitenant Woudstra gekend; waar was dat ook weer? — juist,

in het kamp van Millingen hebben we een zomer veel lief en leed samen gedeeld. Een kranige kerel, doch ik heb hem later geheel uit het oog verloren. Hij is, geloof ik, naar Indië gegaan. Heeft u nog militairen in uw familie?"

"Slechts één zoover ik weet, doch dat zal wellicht de Woudstra zijn, dien u bedoelt, want deze is als luitenant naar Indië gegaan. Frederik Woudstra."

"Juist, Frederik, zoo heette hij, een flinke gestalte, zwart van uiterlijk — maar alle duivels, jongen! jij lijkt op hem!"

"Men heeft meer gezegd, dat ik op hem gelek," sprak Woudstra lachend. En vreemd zou het niet zijn, want — uw vroegere vriend is mijn eigen oude heer!"

"Wel, dat noem ik toevallig, zeg eens, meisjes, hooren jullie het wel? Cato, heb je zoo iets wel eens in de boeken gelezen? — Dora, daar kan je wel een romannetje over schrijven! — Kellner, breng nog een flesch! Dat ik zijn zoon op den top van den Rigi moet ontmoeten! Alle drie duivels!"

"'t Is heel toevallig, Pa," zegt Dora met een lief lachje. "En Pa is weer geheel militair geworden."

"Ja — duizend bommen — ik denk aan Millingen in plaats van aan den Rigi. Je oude heer, daar gaat-ie!" En vroolijk klinken weer de glazen.

Nog geruimen tijd zitten ze gezellig bijeen en waarschijnlijk zou het zeer laat geworden zijn, indien Tante niet herhaaldelijk had herinnerd aan den korten nacht, want niemand zou immers den beroemd geworden zonsopgang op den Rigi willen verslapen.

II.

Eenige weken later wandelt langs het strand te Scheveningen een gelukkig paartje. 't Is een dier zeldzaam schoone avonden, zooals de kust die schenken kan; de zon staat op het punt onder te gaan en kleurt de kabbelende golfjes met gouden tinten. Als een poort des hemels rust haar groote schijf op het onafzienbare watervlak. Liefelijk plast het water op het zand, wegstervend bij de voeten der wandelaars; een dof, brommend geluid, dat uit de diepte schijnt op te doemen, wekt een onweerstaanbare neiging tot mijmeren op.

Ook ons tweetal is onder dien invloed. Zij hebben oogen noch ooren voor de velen om hen heen, noch voor de woelige menigte daar ginds op de terrassen, die bijeengekomen zijn om naar de tonen der muziek niét te luisteren. Straks in de stijve gedwongenheid der kurzaal zal men immers nog lang genoeg moeten stilzitten en toehooren, als bij een echt wintergenoegen.

Ons tweetal gaat zwijgend voort. En toch hebben ze elkander zooveel te vertellen. Zij hebben eenige weken geleefd in een koortsachtig blijden droom, die — zij weten het — bestemd is zoo kort te duren. Als de zon in het water verdwenen is, herinnert Dora Dolf — want het zijn onze bekenden van vroeger — aan hun kennismaking dien avond op den Rigi.

En nogmaals roepen zij één voor één al die heerlijke gebeurtenissen, al die onbeschrijflijke oogenblikken in hun geheugen terug.

Weer staan ze samen bij den zonsopgang, — zien ze het ijs-gebergte der Hoog-Alpen met alle tinten tusschen vuurrood en wit gekleurd. Zij dalen vrolijk op dien schoonen Zondagmorgen van den Rigi naar het Vierwaldstättermeer en varen rond op dit schoonste aller meren. Nogmaals reizen ze over den Brünig en Kaiserstuhl in de lange rij postwagens en telkens vinden zij, in verschillende rijtuigen geplaatst, redenen om er naast te loopen.

Woudstra wordt geheel door den Majoor in beslag genomen en Tante Cato past op Suze, die zelfs bij de steilste hellingen geen verlof tot wandelen kan verkrijgen.

Zoo zijn ze alleen te midden der velen, zoo kunnen ze zich geheel overgeven aan het heerlijk vuur, dat de eeuwig jonge liefdegod in hun harten moest ontsteken.

En eindelijk Interlaken — hier moesten zich hunne wegen scheiden. Dolf en Adam hadden plan gemaakt over den St-Gothard de Italiaansche meren te bezoeken, terwijl de Majoor van Heukelom over Bern naar Genève ging. Gaarne had Dolf zijn reisplan veranderd en was met hen verder gereisd, doch hier tegen had Woudstra zich met alle kracht verzet; terwijl ook Tante Cato niet onduidelijk had laten bemerken, dat hun voortdurend samenzijn wel eenigszins de perken der welvoegelijkheid overschreed.

Dien laatsten avond, hoe zouden ze hem vergeten. De majestueuze Jungfrau was getuige van hun eerste kus, van Dolfs liefdesbetuigingen, van haar verlof haar in den Haag te bezoeken.

Dolfs plannen werden door de wederzijdsche familiën met weinig blijdschap begroet. De oude heer van Westheuvel, zoowel als zijn vrouw vonden hun zoon te jong en hadden liever gezien, dat hij zich in Indië eerst een goede positie verworven had.

De Majoor vond het gekheid. Waarom moesten zij zich zulk een toom voor het schoonste deel huns levens aanleggen? Hij kon immers over een jaar of zes terugkomen en dan kon men verder zien. Wist men van daag, hoe men morgen zou denken? — wat onze gevoelens over jaren zouden zijn? — „Dwaasheid! Kinderspel!“ bromde hij en zacht voegde hij er in zich zelve bij. „Waarom heeft die meid Woudstra niet gekozen? Dat zou een schoonzoon naar mijn hart zijn!“

Dolf had evenwel de dames op zijn hand. Zoowel Tante Cato als de kleine Suze dweepten met den vroolijken, knaap, die steeds een glimlach voor haar over had, die altijd vol attenties voor Tante en cadeautjes voor Suze was.

„Ce que femme veut, Dieu veut. De tegenpruttelende vaders hadden moeten toegeven en sedert eergisteren was het engagement publiek. Dat eenige spoed noodig was, moesten allen erkennen, die wisten, dat Dolf reeds over een maand naar Indië moest vertrekken. —

En zoo wandelde ons tweetal voort, ver buiten het menschengewoel slechts aan de toekomst denkend.

„We zullen toch dezelfde zon, dezelfde maan zien,“ fluisterde Dora, „elken dag zal ik haar mijn zegen-

wenschen voor je toezenden en elken avond zal ik me verbeelden, ze van je terug te ontvangen. Maar Dolf, zult ge mij in die lange jaren niet vergeten?“

„Nooit, mijn engel,“ sprak hij levendig en bezegelde zijn woorden met een vurige kus. „Steeds zullen mijn gedachten bij je zijn, je zult altijd mijn eigen, mijn eenige Dora blijven!“

En geen van beiden twijfelde aan elkaars noch aan zijn eigen woorden.

Egoïstisch als verliefden zijn, betreurden zij de uren, die zij thans nog aan familie en samenleving moesten offeren. Visites moesten zoowel in den Haag als in Arnhem afgelegd worden — voor dien korten tijd was, men verplicht nog nieuwe kennissen te maken, van oude afscheid te nemen.

Ook thans dient de wandeling reeds bekort te worden en met tegenzin keeren ze om en gaan langzaam terug naar de voor hen zoo vervelende drukte van het terras voor het Kurhaus.

Ze worden hartelijk ontvangen en vriendelijk beknord over hun lang wegblijven door de wachtende familie.

De oude heer van Westheuvel is met zijn zoon mee naar den Haag gekomen, om met den Majoor kennis te maken en voor zijn zoon Dora's hand te vragen.

Met tegenzin had hij zich op reis begeven, want de Majoor was een militair en militairen kon hij niet uitstaan. Hij was een goedhartig, eenvoudig man, doch een soldaat maakte hem steeds min of meer wrevelig. Als ontvanger der rijksbelastingen

had hij dikwijls gezien, hoe moeilijk het velen viel, de gelden bijeen te brengen, die 's lands schatkist elk jaar vordert; hij wist hoeveel opofferingen zich sommigen moesten getroosten om aan hun verplichtingen te voldoen; meermalen was hij genoodzaakt geweest over te gaan tot vervolgingen, die zijn hart pijn deden — en mokkend en pruttelend las hij steeds hoeveel van die zuur verdiende gelden door leger en vloot — zijn inziens. — nutteloos verslonden werden.

Dit was zijn stokpaardje en had hij het eenmaal bestegen, dan holde hij door zonder rechts of links te zien, zonder zich door iemand tot staan te laten brengen.

't Was hoog tijd, dat Dolf en Dora kwamen, want juist was men aan dit gevaarlijk thema begonnen; reeds waren er eenige beschuldigingen tegen het leger uitgesproken en maakte de Majoor zich gereed, den stand, die hem lief en dierbaar was, te verdedigen, toen de jongelui een gewenschte afleiding bezorgden.

Suse was hun reeds tegemoet gevlogen en hing aan Dolfs linkerarm. Zij meende even goed eenige rechten op haar aanstaanden zwager te hebben, als Dora.

De beide oude heeren kwamen gelukkig op onzijdig terrein. Het begon koud te worden; 't was het begin van September en tot Dora's groot genoegen, gevoelde niemand veel lust, de muziekkuitvoering in de eivolle kurzaal bij te wonen en besloot men naar huis terug te keeren.

Snel vlogen de dagen voorbij. Reeds spoedig was Dora mee naar Arnhem vertrokken.

Hier was het: „zij kwam, zij zag, zij overwon.“

Dora had dra allen voor zich ingenomen. Haar lief uiterlijk deed reeds zoo vele harten voor haar kloppen en miste ook hier zijn uitwerking niet. Haar zacht karakter stal het hart der oude mevrouw, haar geestig onderhoud bezorgde haar de toegenegenheid van vader en broeder, terwijl haar fijn gevoel spoedig van Dolfs zusters haar vriendinnen maakte.

Weldra was zij hier geheel thuis. Zij gevoelde, dat deze kring haar troost zou zijn in de lange jaren van verbeiding, die voor de deur stonden. Die goede, oude moeder, zij hing met zooveel liefde aan haar jongsten zoon, aan dien zoon, wien Dora zich geheel had geschonken, op wien zij haar toekomstig levensgeluk bouwde. Met haar zou zij ten minste in de lange afwezigheid over hem kunnen spreken, zonder dat één van beiden het ooit moede werd.

De zorgen van Hermine en Jeanne voor Dolfs uitzet deden haar goed; het scheen haar toe, of zij dit voor haarzelve gereed maakten.

Dora zou volkomen gelukkig geweest zijn, wanneer de scheiding niet zoo snel naderde.

Ook de Majoor en Suze waren voor een paar dagen overgekomen. Zij moesten toch weten, in welken kring Dora voortaan haar tweede thuis zou vinden.

Onuitsprekelijk veel genoegen had het den Majoor gedaan dat Adam Woudstra en zijn vader hem dadelijk waren komen opzoeken. De oude herinneringen werden uit de vergetelheid teruggeroepen, al

vergat de ontvanger somtijds zijn plichten als gastheer, door „dwaasheid!“, „geldverspilling!“ te brommen. De Majoor kon het zich niet verhelen, dat hij Adam Woudstra liever zijn dochter had toevertrouwd. Nu hieraan evenwel niet te veranderen was, gevoelde hij zich gelukkig, dat Woudstra althans gelijk met zijn aanstaanden schoonzoon vertrekken en misschien verder in den vreemde in zijn nabijheid blijven zou. Vreemd dat deze gedachte ook telkens bij Dora op kwam. De krachtige gestalte, de ernstige levensopvatting, de rustige manieren van Adam boezemden ook haar vertrouwen op de toekomst in — mocht Dolf slechts in zijn nabijheid blijven, dan zou geen leed hem noch haar treffen. De vroolijke Suze werd het verwende kindje. Haar aandeel in de zonderlinge ontmoeting begon langzamerhand een heldenfeit te worden, vooral toen betere bekendheid met Dora's financiëlen toestand de laatste schaduwen bij de Westheuvels verdreven hadden.

Suzeliet zich deër gewillig aanleunen en bleek steeds meer en meer ingenomen met haar nieuw familielid.

Zoo waren dus allen tevreden en het pad der verloofden ware met louter bloemen bezaaid, wanneer die donkere stip des afscheids niet al meer en meer hun horizon verduisterd had.

De weken waren dagen geworden; de dagen tot op weinige verminderd. De bagage was reeds aan boord der „Koningin Emma“. Men maakte de schijnreis naar Ymuiden mee, om daarna naar Arnhem terug te keeren. Nog één dag en dan — weg! voorbij! — wie weet voor hoe lang!

Nooit zal Dora dien laatsten dag, die laatste wandeling vergeten — nooit dat afscheid van die oude moeder, die waarschijnlijk haar lievelingszoon voor 't laatst in de armen drukte. Dolf zelf snikte als een kind. Met den trein zou hij naar Marseille gaan en daar zou de „Koningin Emma“, hem verder wegvoeren over den Oceaan naar een andere wereld.

Die koude trein — die onverschillige menschen, van welke de meesten denzelfden dag zouden terugkeeren, terwijl hij — hij — misschien... Ware hij maar liever met het schip vertrokken, dan had Dora het kunnen nastaren, tot het als een stip verdween.

't Geleek haar een droom; zij voelde de brandende lippen op de hare — zij drukte zijn handen in de zijne — nog eens en nog eens... Een schrille, wandelende afscheidskreet als door een boozen geest uitgestooten, een gesteun en gerommel en — alles is voorbij...

Lang stond Dora op het perron als wezenloos vastgenageld — onwillig liet zij zich naar huis terugvoeren en daar — daar in die binnenkamer snikten twee vrouwen, — een oude dame en een jong meisje — hetzelfde leed aan elkaars boezem uit.

III.

Ruim vijf jaren zijn voorbijgegaan sedert den dag, waarop Adolf van Westheugel en Adam Woudstra naar Indië vertrokken. De beide vrienden zijn helaas niet bij elkander gebleven. Dolf is geplaatst in de residentie Banjoemaas, terwijl Woudstra naar Borneo gezonden

werd. Dolf hoopt binnen weinige jaren tot controleur 1ste klasse bevorderd te worden en hij meent dan een positie verworven te hebben, die zijn huwelijk mogelijk maakt.

Woudstra was minder tevreden. Herhaaldelijk verplaatst had hij zeer weinig voldoening in zijn arbeid gevonden; zijn bedaard, degelijk karakter, ongeschikt ook tot de minste vleierij had hem de genegenheid zijner superieuren niet bezorgd. Het openleggen der talrijke gebreken in het Indische bestuur, het aandringen op verbetering in al zijn rapporten hadden hem den naam gegeven een ontevreden ambtenaar te zijn en zijn laatste verplaatsing naar de Westers-Afdeeling van Borneo, naar een onaangename, ongezonde streek, had reeds dikwijls een plan bij hem doen opkomen zijn ontslag te vragen en naar Europa terug te keeren.

Dit plan werd zoo krachtig mogelijk aangemoedigd door de brieven van zijn vader, die zichzelf in Indië nooit thuis had gevoeld en ook met grooten tegenzin zijn zoon had zien vertrekken. Financiële zorgen zouden Adam immers nooit kwellen; waarom zou hij dan in die moerassen zijn jong leven en zijn krachtige gezondheid aan een ondankbare regeering opofferen?

Adam was het in zijn hart volkomen met zijn vader eens. Wat was thans zijn leven vergeleken bij dat in Holland, en weer trokken al zijn herinneringen als visioenen voorbij: Arnhem, den Haag, Delft, zijn vader, zijn vrienden, de Westheuvelds, de Majoor van Heukelom en — Dora. Dora, ja zij vervulde ook een

rol, een voorname rol bij zijn geestesvoorstellingen. Ook op Woudstra had zij een diepen indruk gemaakt en hij verheugde zich, dat zijn vriend zulk een engel de zijne mocht noemen — hij vroeg zich af, of hij haar wel aan een ander dan Dolf zou gegund hebben.

Tot hem had hij zich van zijn jeugd af aangetrokken gevoeld. Zij waren boezemvrienden geworden en gebleven. Dolfs vurige begeerte naar Indië had ook hem aangegrepen en in zijn ziel had zich het denkbeeld geplant, dat zij daar steeds bijeen zouden zijn of ten minste elkander zeer dikwijls ontmoeten zouden.

En sedert hun vertrek van Batavia, sedert vijf jaren had hij hem slechts éénmaal voor korten tijd kunnen bezoeken.

Waarom bleef hij dan nog hier? Voor Dolf kon hij niets doen, Dolf had hem ook volstrekt niet nodig. Tevreden met het tegenwoordige en de toekomst, dacht deze er met genoeg aan, een deel zijns levens in Indië te zullen slijten.

„Met Dora, ja, dan kon men overal gelukkig zijn,“ meende Woudstra.

Juist in de laatste dagen dwalen zijn gedachten zeer dikwijls naar Holland en wel in de eerste plaats naar de woning van den Majoor van Heukelom, kort voor zijn vertrek door hem bezocht.

„Waarom steeds daarheen?“ zegt hij bij zichzelf met eenige ontevreden verwondering.

Doch hij weet de reden.

Voor een paar dagen heeft Dolf hem immers een brief geschreven, waarin hij hem meldde, dat de oude Majoor reeds langen tijd ongesteld was. Ja,

dat is gewis de oorzaak, dat zijn ziel zoo dikwijls daarheen reist.

En terwijl hij nadenkt, heeft die ongehoorzame verbeelding de honderden mijlen afstands reeds weer afgelegd.

Laten we meegaan.

't Is somber en stil in de schoone woning aan de Laan van Meerdervoort.

De Majoor, wiens stem soms zoo luide door het huis weerklonk, is ernstig ziek.

't Is reeds meer dan een jaar geleden, dat hij voor de laatste maal buiten zijn woning is geweest.

't Was verleden jaar in de maand April. Op zekeren avond was hij laat in „de Witte Sociëteit” gebleven, geboeid door het gezelschap van een paar vroegere kameraden. Meer dan één flesch was door de oud-gedienden op elkanders gezondheid gedronken. Bij het heengaan had de Majoor een rijtuig genomen om zich naar huis te laten brengen, doch hij was bij het uitstappen voor zijn woning gevallen.

Hij had niet kunnen opstaan en was door den koetsier en de meiden naar binnen gedragen. De dokter had beenbreuk geconstateerd.

„Dus, huisarrest!” bromde de Majoor door al zijn pijnen heen.

„Ja, mijn vriend,” sprak de officier van gezondheid Erkens, reeds sedert jaren een goed bekende in 't huis van den Majoor. „Huisarrest voor eenige weken!”

De weken waren evenwel maanden geworden en de patient mocht niet uit. Het hinderde hem geweldig; hij was zoo gewoon dagelijks een paar maal minstens uit te gaan. En nu zelfs niet meer naar „de Witte!”

Toen hij weer mocht loopen, bleek het gestel van den ouden man ondermijnd: de krachten ontbraken hem zich naar buiten te begeven. Hij ging merkbaar achteruit.

Dora had hem steeds als een zorgvolle dochter verpleegd, doch het was een zware taak. Hij was geen geduldig lijder en bromde tegen ieder en tegen alles.

Dora alleen mocht hem helpen, zij had nog eenigen invloed op hem behouden en dag en nacht stond zij hem ter zijde. Zij ging nauwelijks meer uit, zij vergat hare vriendinnen en Dolfs brieven waren haar eenigste troost, haar antwoorden de eenige ontspanning, die zij zich gunde.

Op dit oogenblik heeft zij een ernstig gesprek met Dr. Erkens, die in deze moeitevolle dagen haar vaderlijke vriend geworden is.

Zij is veranderd. Wel zijn haar oogen nog even zacht en helder als vroeger, doch haar wangen missen de rose tint, die ze vroeger zoo aantrekkelijk maakte. Een kleine groeve om haar mond, de matte bleekheid harer wangen bewijzen de zware tijden, die zij doorstaan heeft.

Angstig staren op dit oogenblik haar oogen den dokter aan en doen de vraag, die niet over haar lippen durft komen.

De dokter zal haar den uitslag mededeelen van het consult, dat hij met dokter Rubinheim gehouden heeft. Ook hij aarzelt.

„Je bent een moedig meisje, niet waar Dora?“ zegt hij weifelend.

Zij begrijpt hem en vraagt angstig:

„Dus er is gevaar, dokter?“

„Niet onmiddellijk, maar het kan misschien spoedig komen.

„Maar dokter, dat kan niet! — dat mag niet! Wij kunnen hem immers niet missen. Is er dan geen enkel middel hem te genezen?“ snikt zij.

„Je houdt veel van je vader, niet?“

Zij ziet hem verwijtend aan. De dokter wacht ook geen antwoord.

„Houd je dan bedaard! Laat hem geen oogenblik alleen. Ik kom tegen tien uur terug en blijf van nacht; hij kan koorts krijgen en dan hebt ge misschien hulp noodig. Laat maar een leuningstoel voor me in de zijkamer zetten.“

De dokter drukt haar zwijgend de hand en gaat heen. Eenigen tijd zit zij in gedachten verzonken; dan springt zij snel op, wischt de sporen van tranen weg en gaat naar het ziekenvertrek. Suze zit in een hoek. Zij staat op, als Dora binnenkomt.

Welk een schoon meisje is Suze geworden! Ze is geheel volwassen. „De Dora van vroeger,“ zegt menigeen en spreekt waarheid. Thans staat het vroolijke gezichtje, dat bestemd schijnt altijd genoeg te hebben, ook treurig en peinzend.

„Nu?“ vraagt ze fluisterend.

Bedenklijk haalt Dora de schouders op. Zij kan het lieve kind de geheele waarheid nog niet vertellen.

De Majoor roept. De krachtige stem is heen.

„Waarom moesten er van daag twee dokters komen?“ vraagt hij op knorrigen toon.

Dr. Erkens vond het beter, omdat uw ongesteldheid zoo lang duurt,“ zegt Dora zacht.

Zoo vindt hij eindelijk ook, dat het lang duurt? Ik vind het al veel te lang. Eerst één dokter, toen mocht ik de deur niet; nu twee en ik mag van mijn bed niet af, eindelijk drie en....

„Stil toch Pa, U mag u niet zoo opwinden. Kom neem eens in!“

„Och die prullen helpen mij toch niets! Ze zullen me niet genezen. De Majoor krijgt groot verlof!“

„Pa, spreek zoo niet!“ zegt Dora smeekend, terwijl er ondanks haarzelve, een paar dikke tranen in haar oogen opwellen. Hij ziet ze.

„Niet huilen, meid! Maar jullie zoudt me toch nog erg missen,“ vervolgt hij plotseling veel zachter.

„Pa, daaraan moogt ge niet denken!“

„Zeg tot Dolf, dat hij goed voor je moet zijn. — Ik had liever dien Woudstra aan je zijde gezien.“

Dora schrikt.

„Waar is Suze?“ vraagt de zieke.

„Hier ben ik Pa!“

„Ook al geweend, mijn kleintje. — Ik ben toch blij, dat jullie me nog niet moede zijt — Enfineens moet het uit zijn. — Ik ga je moeder weer opzoeken, daar verlang ik ook naar. — Je moet Tante Cato bij je houden. Ze kan een goede steun voor je

zijn. Denk nog eens aan je brommenden vader. — Hij heeft het zoo kwaad niet gemeend."

De zieke was blijkbaar vermoeid. Suze had haar hoofd op bed gelegd, zijn rechterhand rustte daarop, terwijl Dora met beide handen zijn linker vasthield. Zij hadden al haar krachten noodig, om niet in een luid gewezen uit te barsten.

Geruimen tijd heerschte een onafgebroken stilte in de kamer; de zieke scheen te sluimeren.

Zacht werd de deur geopend. Tante kwam binnen. De Majoor keek op.

Tante is nog steeds een krachtige oude dame. Eèn oogopslag is haar voldoende om den toestand, de verandering te begrijpen.

Die tevreden uitdrukking op het gelaat van den Majoor, die zachte blik, die nu eens op haar, dan weer op zijn kinderen rust, zijn zoo ongewoon en voorspellen haar weinig goeds.

Een norsche vraag of opmerking ware haar liever geweest.

"Hoe gaat het, Willem? fluistert ze.

"'t Is afgelopen, Cato. — Mijn dienstdag is om — ik gevoel het — Luister eens: je bent steeds mijn trouwe adjudant geweest sedert Louize's dood. — Ik dank je. — Maar je zorgen zijn nog niet afgelopen. Deze twee zijn nog voor je rekening."

"'t Zijn mijn kinderen geworden," zegt Tante met ingehouden ontroering. — "Wees daaromtrent gerust. — Maar je stelt je den toestand te ernstig voor. Je bent wel ziek, maar niet gevaarlijk. Zou de Majoor den moed verliezen?"

"Neen — ik heb nog moed genoeg, zoowel om te sterven, als om te leven — want om je de waarheid te zeggen, zou ik nog wel wat bij jullie willen blijven — ten minste als ik weer de deur uit mocht."

Zijn stem wordt zwakker.

En dat zal nog wel eens gebeuren!" meent Tante.

Maar nu moet je wat rust nemen. Meisjes, ga eens een poosje in den tuin. Dora, wil je voor de thee zorgen. Ik kom straks beneden, dan kan je me aflossen. Papa heeft rust noodig."

Gewillig gaan ze samen heen.

In de huiskamer gekomen, zet Dora zich op de sofa. Zij moet zich bezinnen, wat er gebeurt. Suze valt naast haar neer en verbergt haar hoofdje aan de borst harer zuster, die de armen om haar heen slaat en zoo tegen elkaar gedrukt, weenen zij hun verdriet in heete tranen uit.

* * *

De Majoor had goed gezien. Het was het laatste gesprek geweest, dat hij met zijn kinderen hield.

's Nachts verhief zich een hevige koorts, die hem zijn bewustzijn deed verliezen en den volgenden middag ontsliep hij omringd door de zijnen, zonder nog eenmaal afscheid van haar te hebben kunnen nemen.

IV.

Ongeveer een half jaar later treden we de huiskamer der Van Heukeloms weer binnen. Tante Cato en Dora zitten aan de theetafel.

Ze zijn sedert den dood van den Majoor nog niet

dikwijls zoo alleen te zamen geweest. Een tijd van treurige stilte en drukke beweging, van smartelijke herinneringen en zachtere aandoeningen is voor haar voorbij. Van Heukelom had veel kennissen, hij was algemeen geacht; zijn familie heeft veel bewijzen van belangstelling ontvangen, zoowel koude beleefdheid, als hartelijke deelneming.

Mijnheer Westheuvel was dadelijk met zijn oudste dochter Hermine overgekomen en deze laatste was bijna drie maanden blijven logeeren, om door haar zuster Jeanne vervangen te worden. Zij hadden getoond trouwe zusters en warme vriendinnen te zijn.

Jeanne was de vorige week vertrokken en Dora had haar voor een paar dagen naar Arnhem vergezeld. In dien gezelligen kring, bij die oude moeder van Adolf had zij haar levenslust teruggekregen en opgewekt was zij thuis gekomen.

De herinnering aan haar vader was heiliger, maar minder beklemmend geworden. Het treurig aandenken was langzamerhand veranderd in een weldadige vereering. Bovendien ontving zij van Dolf veel brieven en bewijzen van echte trouw en innig medegevoel. Al was het nog uit de verte en onbepaald toch begon hij van tijd tot tijd toespelingen te maken op zijn naderende overkomst — op zijn hoop, haar eindelijk weer aan 't hart te drukken, om nooit weer te scheiden.

Ook zij verlangde naar die blijde toekomst. Daarom gevoelde zij zich zoo innig gelukkig bij de Westheuvelds, waar zij vooral met de oude mama, zooveel mocht dwepen, als zij wilde.

In Arnhem was dan ook het denkbeeld opgekomen en besproken, om den Haag te verlaten en zich in Gelderlands hoofdstad te vestigen.

Tante Cato kon er zich evenwel nog niet mee vereenigen; Suze wel.

Suze — ja Suze. — Suze was het zwakke punt in haar toekomstplannen. Haar moest zij verlaten. En juist in deze dagen van rouw had zij zich met zulk een innige liefde gehecht aan dat zusje, dat haar toch reeds zoo dierbaar was. Zij verlangde naar Dolf met al het vuur van haar liefhebbend hart — maar Suze — kon zij niet missen. Waarom moest het geluk steeds met bitterheid gemengd zijn. En somtijds werd zij bijna boos op Dolf, die haar ver van dat beminde kind zou wegvoeren.

Het gesprek der beide dames was weer op de verhuizing gekomen. Tante kon haar vele kennissen zoo moeilijk verlaten; zij verzette zich, doch haar tegenstand was noch hardnekkig, noch onverzettelijk. Daarvoor had zij Dora te lief.

Er wordt gebeld.

De meid komt binnen met een kaartje en meldt, dat een heer in de zijkamer wacht.

Dora leest:

„Adam Woudstra.“

Zij krijgt een schok door haar ziel. Woudstra! dat was een gedeelte van Dolf, dat was Indië — dat was Zwitserland — dat was het verledene en de toekomst! 't Is noodig, dat Tante de meid zegt, dien heer onmiddellijk binnen te laten. Dora zou het vergeten hebben.

Daar was hij. Diezelfde vertrouwenwekkende gestalte; dat flinke, mannelijke gelaat, thans nog wat bruiner door de tropische zon. Dora krijgt weer dat rustige gevoel, hetwelk zijn tegenwoordigheid vroeger steeds bij haar opwekte.

De ontvangst was allerhartelijkst

Door Dolf's brieven wist men reeds, dat hij ontslag gevraagd had; dat hij twee weken bij hem gebleefd had en op reis was naar Nederland.

Onder de eerste begroetingen en inlichtingen kwam Suze binnen en was niet de minst opgewondene in haar welkomstbetuigingen.

Woudstra's blikken dwaalden met eenige verbazing van de eene zuster naar de andere. Ook zijn eerste gedachte, toen Suze binnenkwam, was: „de Dora van vroeger.“ Dora was veranderd, was ouder geworden, maar dat waren ze immers allen. Spoedig had ze hem geboeid als voorheen en vergat hij zichzelf in het aangenaam onderhoud.

Er was zooveel te vertellen; hij was immers nog zoo kort geleden bij Dolf geweest. Ongemerkt werd het later dan iemand dacht en moest Woudstra zich verontschuldigen over zijn onbeleefd lange visite.

Toen hij spoedig daarna reeds zijn afscheidsbezoek bracht, bleek Dora in hem een sterken bondgenoot gevonden te hebben voor de vestiging in Arnhem.

Tegen zooveel vereenigde aanvallen was Tante's weinig ernstig verzet niet opgewassen en spoedig daarna werd den Heer van Westheuveld verzocht tegen het voorjaar naar een geschikte woning om te zien

*
*
*

Den volgenden zomer vinden wij onze vrienden of liever vriendinnen in een fraaie, welingerichte woning op Arnhems Rijnkade vereenigd. De nalatenschap van den Majoor maakt het den zusters onnoodig, zich eenige gemakken des levens te ontzeggen. Een gezellige omgang verbindt haar met de Westheuvelds, waar Woudstra bijna als een deel der familie beschouwd wordt.

Een brief uit Indië komt hun geluk voltooien. Dolf zal in 't najaar thuishkomen om zijn vrouwtje te halen.

De oude moeder is overgelukkig. Dora ook, doch haar vreugde wordt getemperd door het bewustzijn, dat zij deze gezellige omgeving, dat ze vooral haar onafscheidelijk zusje moet verlaten en alleen naar den vreemde trekken. Alleen — hoe ondankbaar — zij heeft immers haar Dolf! —

Zoo gaat de zomer voorbij. In September komt de tijding, dat dit de laatste brief Indië is. Einde October kan men hem verwachten.

In spanning wordt de tijd tegemoet gezien. Steeds enger en intiemer wordt de verhouding tot de Westheuvelds.

Eindelijk — eindelijk — een telegram uit Genua: „Ik kom morgen middag trein vier uur vijftig.“

Allen zijn dien avond in de huiskamer der Westheuvelds vereenigd en de naderende komst levert de eenige, maar voldoende stof tot gesprek, Mama huult reeds bij voorbaat. Woudstra alleen is kalm.

Allen te zamen zullen ze den volgenden middag hem gaan afhalen; doch men komt van dit besluit

terug en gaat over tot een ander uiterste, dat alleen Pa met Dora het zullen doen. Suze protesteert en mag ook mee. Zij wil den welkomen gast in triomf binnenleiden. En zoo blijft het.

Mijnheer van Westheuvel haalt den volgenden middag de beide dames met een rijtuig af en lang voor den tijd van aankomst is men op het perron aanwezig.

Geen van drieën spreekt een woord. De tijd valt hun blijkbaar lang. Doch aan elk wachten komt een einde. Daar nadert ten laatste de met zooveel spanning verbeide trein. Dora's hart klopt hoorbaar. Zie — daar is hij — hij steekt zijn hoofd uit het portier! God zij gedankt, daar is hij! Dora's oogen worden vochtig. Ook hij heeft hen reeds bemerkt — hij wuift hun tegen. Doch verbeeldt zij het zich — of is het werkelijkheid? — zijn oog rust niet op haar, maar op Suze. Kom dwaasheid! Met dreunend geknars werkt de rem — daar staat de trein stil — zijn hand opent het portier — hij vliegt uit de coupé en in 't volgend oogenblik drukt hij haar aan 't hart — klinken twee vurige kussen — God! — droomt ze of waakt ze? — hij houdt niet haar omstrengeld, maar — Suze...! „Dolf!“ klinkt het verbaasd uit drie monden tegelijk — doch 't is te laat!

V.

Den volgenden middag wandelden Dolf en Dora arm in arm op den stillen Apeldoornschen straatweg. Dora had de voorkeur gegeven aan dezen eenzamen weg boven de vele druk bezochte wandelingen, die

het bevallige Arnhem omringen. Ze hadden elkander immers zooveel te vertellen. Het misverstand van den vorigen dag was opgehelderd. Dolf had met haar eigen portret van vroeger bewezen, dat de vergissing zeer verklaarbaar was. Zij moest het erkennen. Voor 't eerst had zij met eenige teleurstelling en droefheid bemerkt, dat haar jeugd voorbij was. Het speet haar niet om zichzelf, maar om haar Dolf, die zich zeker haar nog had voorgesteld, als het jonge, blozende meisje uit Zwitserland. Zij beantwoordde niet meer aan dat beeld — Suze wel. Dolfs voorkomen was ook veranderd. De rijpere leeftijd had hem evenwel niet verminderd. Hij was meer gezet dan vroeger, zijn gelaatskleur was licht gebruint en hij had thans een mooien, blonden baard. Zijn geheele uiterlijk was flinker, mannelijker dan voor zijn vertrek. Met welgevallen moest Dora telkens den blik naar hem opheffen. Zij gevoelde zich innig gelukkig.

Hij verteide van zijn leven, van zijn promoties, van zijn verlangen naar Holland, dat vooral sedert Adams bezoek onweerstaanbaar was geworden. Ook Dora vertrouwde hem al haar gevoelens en gedachten der laatste tijden toe en verblijdde zich, dat zij thans niet meer behoeften te scheiden.

Toch meende zij soms te bemerken, dat Dolf daarover niet meer met de geestdrift van vroeger sprak. Hij scheen een weinig afgetrokken te luisteren, alsof zijn gedachten elders waren.

Zoo gingen de eerste dagen voorbij. Allen waren blijde gestemd en elken avond verzamelde men zich in gezellige harmonie in Westheuvels huiskamer. Suze

was de eenige, die veranderd scheen. Zij was niet zoo vroolijk, zoo luidruchtig, als men dit van haar gewend was. Zij was als 't ware verlegen, wanneer Dolf tegenwoordig was en vermeed in 't oog loopend zijn gezelschap. Zij alleen scheen zich niet over de terugkomst te verheugen. Zij wist steeds een reden te vinden, om niet aan de wandelingen deel te nemen.

„Ik ga liever met Jeanne uit, dan met zulk een verliefd paartje,” zei ze lachend.

Zij begon langzamerhand minder bij de Westheuvels te komen. Zij had reeds veel kennissen en werd dikwijls uitgevraagd. Dora vond Suze's gedrag vreemd. Het deed haar pijn en dikwijls sprak zij er met Dolf over, die er zich evenwel weinig van scheen aan te trekken. „Meisjesgrillen!” zei hij schouderophalend, maar zijn gelaat was in tegenpraak met zijn woorden.

Op zekeren namiddag kwam hij Dora voor een wandeling afhalen. Hij trad de huiskamer binnen, waar Suze bezig was een nieuw muziekstuk in te studeeren. Zij ging hem eenigszins gedwongen tegemoet en vertelde, dat Tante en Dora even een paar boodschappen in de Rijnstraat waren gaan doen, dat zij wel spoedig zouden terugkeeren, dat Tante op den middag weer uitmocht, dat ze de muziek van de „Mikado” had gekregen en nog een heele massa andere dingen in zenuwachtige haast.

Dolf had zich in een leuningstoel neergezet en een album van een tafeltje genomen.

„Suze, ik heb niet eens een portret van je,” zei hij plotseling.

„Ja wel, ik heb je er immers een meegegeven, toen je naar Indië gingt?”

„Ja, maar toen was je een kind en nu”

Hij hield op en scheen verlegen. Suze keerde zich naar haar muziek. Ze gevoelde, dat ze kleurde en sprak weifelend met afgewend gelaat.

„Nu, voor dat jullie gaat, zal ik er een laten maken — als je er ten minste op gesteld zijt.

„Er op gesteld!” riep hij uit. „Niets zal me”

Weer hield hij op en ging toen langzaam en gedwongen bedaard voort.

„Suze, we zijn niet zulke goede vrienden als vroeger. Hoe komt dat? Ben je boos op me, omdat ik Dora mee wil nemen, of heb ik je leed gedaan zonder mijn weten.”

Zij keerde zich half naar hem toe. Haar gelaat was thans zeer bleek; ze stak hem de hand toe en zei met bevende stem.

„Ik ben volstrekt niet boos op je, Dolf; hoe kom je er aan. Verloofden zijn immers gaarne alleen. Ik wil me niet opdringen. O, daar komen Tante en Dora aan!”

Snel sprong zij op en liep naar beneden.

Dolf moest een oogenblik tot bezinning komen. Wat moest dat beteekenen? Suze had zoo onverschillig mogelijk willen spreken, doch het was haar niet gelukt. Waarom was zij zoo bleek geworden en hadden stem en hand gebeeft? En hoe snel zij ook naar beneden was geijld, toch had Dolf duidelijk bemerkt, dat die snelle aftocht moest dienen, om de tranen te verbergen, die in haar oogen opkwamen. En waarom was zij naar beneden gaan? — hij geloofde vol-

strekt niet, dat de dames waren te huis gekomen.

Zou ook zij?... O God! Een licht was hem opgegaan! helder en klaar, wat hemzelve; schemerachtig en onduidelijk, wat Suze betrof.

Gelukkig duurde het nog een korten tijd voor de dames kwamen. Heden middag kon hij niet met Dora wandelen; hij moest alleen zijn.

Zij kwam met Tante boven, Suze bleef beneden.

Ze waren vriendelijk als altijd. Dolf was evenwel zichzelf geen meester — hij zag geen kans een gesprek te beginnen en in zijn zenuwachtigheid meldde hij eenigszins ruw, dat hij dien middag een noodzakelijke visite moest maken en niet kon gaan wandelen.

Dora bemerkte zijn vreemde houding en wist niet, wat er van te denken. Zeker was hem iets onaangenaams overkomen. Zij wilde hem niet ophouden.

Haastig nam Dolf afscheid. Voort! de Rijnkade af, de brug over, daar aan de overzijde kon hij rustig peinzen! Helaas, hij was thans zeker van zijn gevoelens: hij had niet Dora, maar Dora's beeld bemind en zijn liefde was op Suze overgegaan. En deze? Haar geheele houding sedert zijn terugkomst was onverklaarbaar geweest en nu — heden middag? „Zou ook zij?“ vroeg hij nogmaals. Hoe heerlijk! en — hoe ongelukkig! Nooit zou Suze de zijne kunnen worden — want Dora, die lieve, zachte Dora stond als een onoverkomelijke hinderpaal tusschen hen beiden. Zou hij haar, die hem zooveel jaren trouw was gebleven, die hem met zooveel innigheid liefhad, ooit kunnen verlaten? Had hij dan haar

leven niet verwoest? — En zou hij ooit den moed hebben onder Suze's oogen te komen.....

Hij liep langen tijd, doch eindelijk keerde hij kalmer terug. Zijn besluit stond vast. Hij zou zichzelf en zijn liefde opofferen; doch hij zou zijn plicht doen en Dora trouw blijven, ja, het huwelijk verhaasten. Spoedig zou hij weer vertrekken en daar ginds misschien Suze vergeten.

De oude heer Woudstra woonde in een villa aan den Velperweg. Eenvoudig was de woning, doch zij was omgeven door een heerlijken tuin vol zware boomen, donkere lanen en prachtige bloemperken. Hij had nooit veel menschen gezien en haatte groote partijen. De terugkomst van zijn eenigen zoon had den grijsaard onuitsprekelijk veel genoegen gedaan.

Met Adams thuiskomst was de doodsche stilte en eentonige kalmte op „Rusthoek“ verdwenen. Met de familie van Westheuveld had de oude heer nooit op een intimen, doch steeds op een goeden voet gestaan. Dolf had hij als zijn tweeden zoon beschouwd, ofschoon hij hem moeilijk had kunnen vergeven, dat Adam juist door Dolf lust had gekregen naar Indië te gaan. Ook Dora en Suze konden het opperbest met den ouden heer vinden, vooral eerstgenoemde, wier lieftalligheid zijn vriendschap voor altijd had gewonnen. Zulk een schoondochter zou hij ook gaarne aan Adams zijde hebben gezien.

Reeds menigen avond hadden Dora en Dolf dien winter op „Rusthoek,“ doorgebracht en toen het

voorjaar gekomen was, noodigde het jonge groen hen nog vaker naar de rustige lanen van Woudstra's schoon buitengoed.

't Was evenwel den scherpen blikken van Adam niet ontgaan, dat de verhouding tusschen de verloofden niet was als voorheen, niet was, zooals die wezen moest. Dora werd steeds stiller en ernstiger en Dolfs gedrag wisselde af tusschen overdreven hartelijkheid en koele onverschilligheid.

Adam wist de reden; Dora vermoedde haar, doch wilde niet gelooven. Hoe vaak ook Dolf, wanneer hij meende onbemerkt te zijn, zijn oogen naar Suze lief afdwalen; hoe dikwijls haar oogen de zijne ontmoetten en verlegen werden neergeslagen; zij had geen enkel bewijs van de vreeselijke verandering, die haar voor altijd ongelukkig zou maken, indien zij ook slechts gedeeltelijk waar was.

Alleen in 't gezelschap van Adam en zijn vader kon zij tijdelijk de kalmte en rust terugvinden, die haar sedert dien bewusten middag steeds meer en meer ontvloden waren.

Helaas! zij zou ook de gevreesde zekerheid erlangen.

Op zekeren heerlijken Meiavond was er in Woudstra's woning grooter gezelschap vereenigd, dan men daar in langen tijd gezien had. Een zuster van Dora's moeder, bij wie ze als kind soms maanden lang logeerde, was uit Amersfoort overgekomen om nog eens voor Dora's huwelijk en vertrek een paar dagen met haar door te brengen. Zij en Tante Cato, Dora en Suze, Dolf met zijn vader en beide zusters, allen waren in Woudstra's ruime tuinkamer, zaten

onder de luchtige veranda of dwaalden langs de paden van den heerlijken tuin. De schemering was langzamerhand gevallen. Dora zat — zooals in den laatsten tijd dikwijls gebeurde — in gesprek met Adam, tot zij eindelijk ook opstonden om Dolf te zoeken, die met Tante Cato den tuin ingewandeld was.

Ongemerkt dwaalden ze verder af, toen ze plotseling in een aan hun pad evenwijdig loopend laantje een gedempte stem hoorden.

„Stil,“ zei Dora. „Suze en Jeanne. Laten we ze eens beluisteren.“

„Neen,“ sprak Adam ongerust. „Luisteren mag niet; laten we teruggaan, 't wordt hier ook reeds donker.“

„Suze, mijn engel, ik kan niet anders, ik moet het je zeggen!“ klonk de stem.

„Kom mee!“ smeekte Adam. Dora was zoo wit als krijt, toen de stem voortging.

„Geef me één kus, waaraan ik altijd zal kunnen denken en dan —“

„O Dolf, dat is slecht, dat mag niet! Dora,“ fluisterde Suze bijna snikkend.

„Ik beloof je op mijn woord van eer, Dora trouw te blijven en haar zoo gelukkig mogelijk te maken!“

En Dora hoorde een lange, innige kus. En zij gevoelde, wat deze kus voor haar beteekende.

Wat er verder met haar dien avond gebeurd was, hoe zij thuis gekomen was — zij wist het niet. Doch eindelijk was ze alleen — alleen met haar — ge-

dachten. Ze zette zich voor het raam neder — daar stroomde de Rijn juist als gewoonlijk en toch zoo geheel anders.

Elk golfje riep haar toe: „Voorbij! Voorbij!“

Voorbij was haar levensgeluk, weg was haar toekomst, weg als dat water, dat ook nooit zou terugkeeren. Dolf! Dolf! hoe hebt ge dat kunnen doen!? Mijn hart behoorde je zoo geheel! Haar gansche verlovingsstijd ging haar geest voorbij — en ook de laatste maanden van angstige vrees. Maar hij — hij had ook geleden en gestreden; hij had Suze bemind van het eerste oogenblik zijner terugkomst af, doch hij had zijn plicht gekend — en hij stond thans nog gereed zijn leven op te offeren en zich te verbinden aan haar, die hij niet meer lief had. En zij kreeg medelijden met zijn zelfstrijd.

En Suze — ook Suze's geluk stond op het spel. Dat zusje, waaraan zij steeds zoo innig verbonden was geweest, dat zij ook thans nog zoo lief had, scheen hem haar hart te hebben geschonken. Dora had die kus gevoeld en begrepen. En ook Suze was bereid haar liefde op te offeren voor haar.

Zonder het te weten, stond zij voor het levensgroot portret van den Majoor.

„Vader! zeg mij, wat ik doen moet,“ snikte zij. En 't was of zijn oogen zachter op haar neerzagen dan ooit. Met dien blik zag hij haar aan, als hij haar „zijn oudste dochter“ noemde.

„Zijn oudste dochter,“ dat was zij. En thans wist zij ook, wat haar te doen stond. De oudste dochter zou zich der jongere ten offer brengen.

Drie maanden later werd het huwelijk tusschen Adolf van Westheuvel en Suze van Heukelom in alle stilte voltrokken. Dienzelfden dag gingen de jonggehuwden heen om een reis door Zwitserland en Italië te maken en zich te Brindisi in te schepen. Dora, die bij haar tante in Amersfoort logeerde, was teruggekomen. Zij had den weg tot hun huwelijk geëffend en kon hen thans zoo niet laten vertrekken. Het afscheid was roerend. Dolf weende als een kind.

„Ik eisch van je Dolf,“ sprak zij hem ernstig aanzieende, „dat je Suze gelukkig zult maken. Dat is de eenige dienst, dien ge mij bewijzen kunt.“

Suze was nauwelijks van haar los te scheuren.

„Kom, kind! bedaar!“ sprak Dora, haar naar Dolf voerende. „Schrijf veel brieven, daarmee doet ge mij genoeg.“

VI.

Weg — voorbij! Weg! alles wat ze lief had; voorbij? de hoop haars levens, Treurig zag Dora de toekomst in, na drie maanden in koortsachtige spanning te hebben doorgebracht. Welk een tijdperk van strijd had zij doorleefd — strijd tegen haar eigen hart, strijd tegen de wereld om haar heen. Niet dat haar vrienden het haar moeilijk gemaakt hadden — o neen, integendeel! — doch het was niet gemakkelijk geweest Suze en Dolf over te halen tot den stap, dien beiden zoo vurig wenschten, maar dien ze evenzeer een grievend leed en onrecht voor de geliefde zuster vonden. Hoeveel onverschil-

ligheid en koelheid ten opzichte van Dolf had zij moeten voorwenden, hoeveel inspanning had het haar gekost, Suze te overtuigen, dat van haar eigen huwelijk met Dolf nooit meer sprake kon zijn, dat zij nooit met hem meer gelukkig zou kunnen wezen — ja, zij had de gedachte aan liefde uit medelijden, zoo men dat liefde dorst te noemen, met edele verontwaardiging van zich afgeworpen. Zij meende, hetgeen zij zeide en toch bloedde haar 't hart, nu zij afstand moest doen van het liefste, wat zij op aarde bezat.

Toen men eindelijk het oor leende aan haar woorden van koel verstand, had zij door haar vertrek hun den omgang en de zorgen voor het huwelijk gemakkelijk gemaakt. Daar ginds in de eenzaamheid had zij zware tijden doorworsteld, hadden haar tranen gevloeid; doch had zij zich ook tegen het noodlot gesterkt. Tante Cato eischte haar liefde, met haar en voor haar zou ze nog leven en later — ja, later?

Thans evenwel nu ze weer in Arnhem terug was, nu zij de pogingen harer vrienden zag om haar leed te verzachten, nu Suze en Dolf naar het andere einde der wereld vertrokken waren, nu gevoelde zij het dubbele verlies in al zijn sterkte. Het drukte haar loodzwaar; zij gevoelde leegte overal, leegte in haar hart, leegte in haar omgeving. Gaarne had zij zich geheel uit de wereld teruggetrokken; doch dit werd haar niet toegestaan. Tante Cato en Dolfs familie wisten haar althans voor den huiselijken kring te behouden en deden hun best haar weer langzamerhand voor het leven te winnen.

Een toeval kwam hun te hulp. Een toeval — misschien ook wel een fijn overlegd plan van Adam Woudstra, die hoewel steeds op een afstand, innig belang in Dora bleef stellen. Een zuster zijner moeder was plotseling overleden en had op haar sterfbed de zorg voor haar twaalfjarig ouderloos kleindochtertje aan den ouden heer Woudstra opgedragen. Het kind was niet onbemiddeld en gemakkelijk had men een geschikt tehuis voor de kleine Anna kunnen vinden; doch tot verwondering van den ouden heer had zijn zoon er op aangedrongen het kind, dat hij als een lief, zacht meisje kende, in huis te nemen.

Zijn vader vond het plan voor zich zelve onaan- genaam en voor de kleine verkeerd, doch Adam wist al zijn bezwaren te overwinnen. Men kon immers een gouvernante nemen, hij zelf wenschte wel iets te hebben om zijn vrijen tijd aan te besteden, enz. en het slot was natuurlijk, dat Anna in huis genomen werd.

Spoedig was de oude man ook verzoend met de komst van het kind, dat leven en vroolijkheid in het oude huis bracht.

Adam had de dames Westheuvcl en ook Dora, die hij daar ontmoette, geraadpleegd over de keuze der vrouwelijke zorg. Volgaarne hadden dezen zich het lot van de wees aangetrokken. Er werd besloten een oudere dame in huis te nemen en Anna in Arnhem te laten schoolgaan.

Indien werkelijk Adam de nevenbedoeling had gehad, Dora een gewenschte afleiding te bezorgen, dan

zag hij zijn streven met den besten uitslag bekroond. Daar de gekozen school niet ver van Dora's woning lag, werd de voorslag, Anna tusschen de schooltijden bij haar te laten overblijven, met dankbaarheid en blijdschap aangenomen en weldra ontstond er tusschen beiden een oprechte, wederkeerige liefde.

Dora gevoelde behoefte, zich weder met innige genegenheid aan een menschelijk wezen te hechten, waardoor de leegte in haar hart, althans gedeeltelijk verdween en Anna, die nooit moederliefde had gekend, hing weldra met haar geheele ziel aan de lieve tante Dora.

Voor dat de winter om was, bracht het meisje geheele dagen en zelfs nachten in de woning op de Rijnkade door en Tante Cato zag, zoowel als Dora, steeds met verlangen naar het oogenblik uit, dat haar vroolijk babbelend kind verschijnen zou.

Ter wille van Anna ging Dora meer uit, woonde zij muziekuivoeringen bij, maakte zij rijtoertjes en wandelingen in den schoonen omtrek. Anna was voor haar het begin van een nieuw leven.

Niemand verheugde zich meer over deze verandering dan Adam Woudstra. Hij zag haar met zulk een genoegens levenslustiger, gezonder en jonger worden en langzamerhand rees aan zijn horizon een kleine ster der hope, wier licht eerst bijna onmerkbaar, slechts nu en dan, had geschenen, herhaaldelijk, soms voor langen tijd verduisterd was, doch eindelijk helderder dan ooit begon te stralen.

Hij durfde het zich zelf nauwelijks te bekennen, maar hij gevoelde, dat hij Dora had liefgehad van

af het eerste oogenblik hunner ontmoeting op den Rigi, dat hij haar met droeve gelatenheid aan Dolf verbonden had gezien, dat haar beeld hem naar Indië gevolgd was en haar aandenken hem naar Holland had teruggelokt, al bleef natuurlijk de gedachte aan haar bezit hem verre.

Thans evenwel was haar hand vrij — zou het hem mogelijk zijn Dolfs beeld ook uit haar hart te verdrijven of ten minste te verduisteren.

Hij duizelde bij deze heerlijke gedachte; vaak wierp hij haar verre van zich, doch steeds kwam zij met nieuwe kracht terug.

Anna maakte het hem mogelijk haar meermalen te ontmoeten. Immer meer werd zijn hart door haar geboeid — zou het misschien eenmaal gebeuren, dat...? O, hij had den tijd, hij kon wachten, als hij haar slechts nu en dan kon zien en hooren.

En zij? — als vroeger vond zij zich ook tot hem aangetrokken, oefende zijn tegenwoordigheid nog steeds haar geruststellenden invloed op haar uit, gevoelde zij zich gelukkig in zijn nabijheid; doch van het waarom had hij zich nooit rekenschap gegeven.

Op zekeren middag bracht zij Anna een eind weg naar huis. Op het Velperplein werden ze ingehaald door Woudstra, die eveneens uit de stad terugwandelde.

Dora vertelde dien morgen bericht uit Indië ontvangen te hebben. Zij waren thans geheel thuis in hun nieuwe woning. Dolf was geplaatst in Salatiga. Ze gevoelden zich volkomen gelukkig.

Zij sprak kalm over het tweetal, dat zooveel in haar leven beteekend had en nog beteekende.

„'t Doet toch genoeg, wanneer onze handelingen goede vruchten dragen,” voegde zij er met een flauw glimlachje bij, terwijl zij Anna's arm vaster in den haren drukte. 't Was de eerste maal, dat zij dit onderwerp in Adams bijzijn aanroerde.

„Misschien geeft de toekomst u ook nog wel de eenmaal verloren liefde terug,” sprak hij weifelend.

O zeker, ik bezit nog veel en in mijn Anna heb ik reeds een nieuwen schat gevonden. Niet waar, mijn kind, je houdt veel van Tante Dora?”

Het kind drukte haar hand en zou haar gaarne om den hals gevlogen zijn.

„Ja, Anna heeft bijna een moeder gevonden, maar een moeder, die nog jong en lief is en haar wel eens zou kunnen verlaten; als eigen plichten....”

Adam hield plotseling op. Dora keek hem half vragend aan, alsof ze hem niet verstond. Anna evenwel met het vlugge begrip, meisjes van haar leeftijd eigen, zei snel: „Als u gaat trouwen, Tante, ga ik met u mee. Mag ik?”

Dora schrok.

„Maak je daarover niet ongerust,” sprak ze met een eenigszins onzekere stem. „Tante gaat niet trouwen.”

„Weet u dat zoo zeker?” vroeg Woudstra op zenuwachtigen toon.

„Ja, dat weet ik zeker!” antwoordde ze thans weer bedaard. „Doch nu ga ik terug, anders wordt Tante Cato ongerust. Dag Anna, tot weerziens! Dora gaf

Adam de hand en bemerkte, dat deze trilde. Zij kuste Anna en ging heen. Ze was ontevreden en onvoldaan; waarom, dat wist ze zelf niet. Er was niets bijzonders gebeurd. Maar Woudstra was anders dan gewoonlijk. — Nu, misschien was hem iets onaangenaams overkomen. Hij was evenwel zenuwachtig, zijn hand trilde — hij, de sterke, vaste Woudstra. Zij begreep het niet en toch was zij eenigszins onrustig.

Eenige weken gingen voorbij. Dora had dikwijls over die korte wandeling op den Velperweg nagedacht en zich alle woorden van Woudstra herinnerd. Een flauw vermoeden van de waarheid kwam bij haar op, doch zij wierp dat verre van zich. Dat ware verschrikkelijk en toch — neen, zij gevoelde er zich niet ongelukkig door.

Zij zag Adam gedurende eenigen tijd in 't geheel niet, doch durfde Anna niet naar hem vragen.

Deze zou echter wel uit zich zelf spreken.

Op een morgen aan de koffietafel zei ze eensklaps:

„Tante, ik zou wel altijd bij u willen blijven!”

„Waarom?”

„'t Is thuis tegenwoordig zoo onplezierig. Oom spreekt sedert eenige weken bijna geen woord, hij is altijd even stil en bemoeit zich met mij bijna niet meer!”

Dora kijkt verbaasd op, terwijl Anna voortgaat:

„En ik zal u wat vertellen, maar u mag het niemand nog zeggen. Gisteren middag aan tafel, zei hij opeens, dat hij zich hier verveelde, dat hij weer wat te doen wilde hebben en dat een vriend hem

een betrekking in Deli had aangeboden. Hij is van plan die aan te nemen; 't moet binnen acht dagen beslist zijn. En nu is Opa zoo verdrietig en zegt, dat hij dan geen half jaar meer leeft. Luistert u niet eens, Tante; ik dacht, dat u ook niet gaarne zou zien, dat hij wegging; hij houdt zooveel van u. Dat is nog het eenige, waarnaar hij luistert, naar wat ik van u vertel."

Dora antwoordt niet. Zij is zeer bleek geworden; angstig heeft ze naar het meisje gehoord, doch weet niet wat te zeggen. Gelukkig is het tijd voor Anna, om naar school te gaan. Ze heeft behoefte alleen te zijn. En den geheelen namiddag blijft zij tot Tante Cato's verwondering alleen op haar kamer en weer staat zij voor het portret van den Majoor en zij herinnert zich diens woorden op zijn sterfbed. „Ik had je liever aan de zijde van Woudstra gezien." Niemand heeft ooit geweten, wat er dien middag in haar omgegaan is. Een oude liefde worstelde met eene nieuwe genegenheid. —

Den volgenden avond hield een rijtuig voor haar woning stil en tot haar verbazing stapte de oude heer Woudstra uit en vroeg Dora alleen te spreken.

Ongerust, doch hartelijk ontving zij haar ouden vriend. Zij ried onmiddellijk het doel van zijn komst, maar had medelijden met den goeden grijsaard, wien thans het verdriet, ja de wanhoop op het gelaat te lezen stond.

Zonder de minste inleiding begon hij:

„Adam wil weer naar Indië."

„Ik heb zoo iets gehoord," fluisterde Dora.

Een pijnlijke pauze volgde. Plotseling greep hij haar hand en sprak in afgebroken zinnen:

„Dora, als hij gaat, is dat mijn dood. — Ik kan hem niet meer missen. En gij — gij kunt mij helpen — kunt hem en mij redden."

't Was een aandoenlijk tooneel, die oude man, hevig ontroerd met tranen op de gerimpelde wangen, dat jonge meisje, doodsbleek, zonder een enkel woord tot antwoord te kunnen vinden.

Eindelijk ging hij voort:

„Dora, hij gaat — om u heen. — Hij bemint u zoo innig, zoo vurig, zoo vast — en hij meent niet de minste hoop te kunnen voeden. — Daarom wil hij weg — Dora ik smeed u — ik weet, dat hij u niet onverschillig is — zeg hem, — laat mij hem zeggen dat hij u genoeg zal doen, als hij niet vertrekt!

Dora was opgestaan, met tranen in haar oogen bevond zij zich voor den ontroerden grijsaard, die nog steeds haar hand vasthield.

Zij behoefde geen langen tijd om na te denken. — Zij had nagedacht. Zacht, maar bedaard antwoordde zij:

„Zeg uw zoon, dat het mij verdriet zal doen, zoo hij heen gaat!"

Het gelaat van den ouden man veranderde als met een tooverslag. Hij sprong op, zoo snel zijn stramme beenen hem dat toelieten. Hij sloeg de armen om haar heen en kuste haar als een gelukzalige op het voorhoofd, terwijl hij aangedaan fluisterde:

„Mijn dochter! — want dat zult gij nu worden!"

„Laat dat Adam onderzoeken,“ antwoordde zij glimlachend.

In hun schoone woning in het Javaansche paradijs zitten Suze en Dolf aan het ontbijt. Suze leest een brief van Dora, dien zij zoo even heeft ontvangen, terwijl Dolf verdiept is in de laatste berichten over de Lombok-expeditie. Plotseling vliegt Suze op, omhelst haar man en roept met de oogen vol tranen:

„Dolf, mijn eenige wensch is vervuld!“

„Wat?“ vraagt hij nieuwsgierig opkijkend.

„Zie, zie! Dora is verloofd met Adam Woudstra, benoemd burgemeester van Hertenstein bij Arnhem. Zij schrijft zelve:

„Suze, Dolf! ten laatste ben ook ik nog gelukkig!“

Dolf ademt op, alsof hem een last van zijn borst wordt gewenteld. „Goddank!“ zegt hij, „mijn zelfverwijt, mijn wroeging hebben een einde.“

En hij sluit zijn vrouw in zijn armen en drukt haar met innige liefde, blijder dan ooit aan zijn borst, terwijl Suze fluistert:

„Zij was voor ons een engel!“

WEINTHAL & Co.

Hofleveranciers.

Sigarenfabrikanten, Rotterdam.

Grootste Sigarenhandel in Nederland.

50 EIGEN MAGAZIJNEN.

AANBEVELENSWAARDIGE MERKEN:

WONDER	f 25.— p. m.
VOORWAARTS	" 30.— " "
IDEAAL	" 30.— " "
ISABELLA	" 30.— " "
CAFÉ KRASNAPOLSKY	" 40.— " "
BRILLANTE	" 40.— " "
VALLE DE VINOS	" 50.— " "
DILIGENCIA	" 60.— " "

Speciale verpakking voor Indië.

HOOFDKANTOOR:

Hoogstraat 244,

Rotterdam.